

Yleislääkärivetoinen tutkimus kehittää terveystieteiden toimintaa

Tutkimustyötä terveystieteiden keskuksessa

Yleislääketiede on ollut Suomessa erikoisala runsaat 40 vuotta. Lähes yhtä kauan on eri yhteyksissä puhuttu perusterveydenhuollossa tehtävän tutkimuksen vahvistamisesta – aika ajoin ponnekaastikin. Vaikka harva ajatusta varsinaisesti vastustaa, on kehitys asiassa ollut hidasta. Esimerkiksi terveydenhuollon lakiuudistusten valmistelun aikana on toistuvasti mainittu ongelmalliseksi se, että ei ole riittävästi tutkimukseen perustuvaa tietoa siitä, mitä terveystieteiden keskuksessa oikeasti tehdään. Haaste kolahtaa erityisesti yleislääketieteelliselle tutkimukselle. Yleislääkärivetoinen kliininen tutkimus olisi yksi keino kehittää terveystieteiden toimintaa ja vahvistaa yleislääketieteen asemaa (Heikkilä ja Helminen tässä numerossa). Tähän tähtää myös eurooppalainen yleislääketieteen tutkimusohjelma (Mäntyselkä ja Koskela tässä numerossa).

Toisaalta mielikuva siitä, että perusterveydenhuollossa ei tehtäisi lainkaan tutkimusta, on sekin virheellinen. Mattilan ja Mäkelän selvitys vuosilta 2000–2005 osoitti, että perusterveydenhuoltoa käsittelevää julkaisutoimintaa on kohtalaisesti, mutta tutkijat tulevat pääasiassa muualta kuin perusterveydenhuollon omasta piiristä, tavallisimmin yliopistoista (1). Selvityksen perusteella tehtiin ehdotuksia tutkimustoiminnan kehittämiseksi, ja ne ovat osin toteutuneet mutta valtaosin eivät (Mäkelä ja Mattila tässä numerossa).

Tutkimustyön terveystieteiden keskuksessa pitäisi periaatteessa olla nykyisin helpompaa kuin koskaan ennen. Tutkimuksen fyysinen ympäristö ei enää internetin ja sähköisen tiedonsiirron aikana aseta samanlaisia vaatimuksia kuin aikaisemmin. Monet tutkimuksen työvaiheet kuten kirjallisuushaut, tietojenkäsittelyt ja tilastoanalyysit voi tehdä missä vain, ja yhteydet ohjaajaan ja muihin työryhmän jäseniin hoitu-

vat hyvin sähköpostilla. Aineiston keräys terveystieteiden keskuksessa saattaa onnistua sekin hyvin oman työn ohella, jos saa työyhteisönsä motivoitumaan yhteiseen ponnistukseen. Tietojärjestelmiin kertyvä rakenteisesti tallennettu potilastieto avaa aivan uusia mahdollisuuksia tutkimustiedon tallentamiseen normaalin toiminnan ”sivutuotteena” ilman erillisiä työvaiheita tai lisäresursointia (Kunnamo ym. tässä numerossa). Rajat tulevatkin vastaan viimeistään siinä kohden, kun kerättyä aineistoa pitäisi ryhtyä analysoimaan ja kirjoittamaan julkaisuksi. Kynnyskysymyksiksi muodostuvat ennen kaikkea tutkimusvapaan rahoitus ja tutkimusosaamisen tuki. Kuitenkin näitä esteitä voidaan ylittää koulutuksella ja tutkimusmyönteisellä asenteella (Liira ja Korhonen tässä numerossa).

Perusterveydenhuollossa tehtävän tutkimuksen tärkein potentiaalinen rahoittaja on ollut tutkimuksen erityisvaltionosuusrahoitus (niin sanottu EVO-rahoitus), josta runsas kymmenys oli osoitettu perusterveydenhuollossa tehtävään tutkimukseen edellisen EVO-asetuksen aikana. Säännöissä oli kuitenkin porrastus, joka teki ensimmäisen rahoituksen saamisen vaikeaksi aloittelevalle tutkijalle. Rahoituksen saamiseksi omaan terveystieteiden keskukseseen olisi organisaation ensin pitänyt hankkia vähintään yksi julkaisupiste kolmena peräkkäisenä vuonna eli julkaista vähintään kaksi artikkelia vuotta kohti kolmen vuoden ajan. Nähtäväksi jää, korjaako uuden EVO-asetuksen soveltaminen tämän ongelmakohdan.

Tukea tutkimusentekoon löytyy tällä hetkellä harvasta terveystieteiden keskuksista, ja sitä on etsittävä ulkopuolelta. Suomessa tämä on tarkoittanut lähinnä yliopistoja ja mahdollisesti tutkimuslaitoksia, mutta muunkinlaisia ratkaisuja kannattaisi tulevaisuudessa pohtia esimer-

kiksi tanskalaista mallia soveltaen (Reventlow ym. tässä numerossa). Tutkimus on nykyisin lähes aina yhteistyötä, ja tiedeyhteisön tuki on tärkeää yleislääketieteellisessä tutkimuksessa.

Tällä hetkellä ilmassa on monta positiivista signaalia sille, että tutkimustyö terveyskeskuksissa saattaisi viimeinkin alkaa vahvistua. Myönteisiin seikkoihin kuuluu muun muassa Terveydenhuoltolakiin sisällytetty määräys (37 §) (2), jonka mukaan terveyskeskusten kuuluu huolehtia asianmukaisella tavalla muun muassa moniammatillisesta tutkimuksesta ja kuntien tulee osoittaa siihen voimavarat. Sairaanhoidopiireihin edellytetään perustettavaksi perusterveydenhuollon yksiköt (35 §), joiden tehtäviin kuuluu alueen perusterveydenhuollon tutkimuksen asiantuntijatuiki ja koordinointi (2). Uuden EVO-asetuksen painopistealueiden rahoituksesta 15 % on suunnattava tutkimusaiheisiin, jotka hyvinkin soveltuvat terveyskeskuksessa tehtävään tutkimukseen, esimerkkeinä terveyden edistämisen tai kehittämishankkeiden tutkimus (3).

Pirkanmaan sairaanhoitopiirissä on ollut perusterveydenhuollon yksikkö (aiemmin yleislääketieteen vastuualue, YLVA) toiminnassa jo vuodesta 2005, ja yksikkö on systemaattisesti tukenut erityisvastuualueen terveyskeskusten koulutus- ja kehittämistoimintaa. Terveyskeskuslääkäreiden ohjaajaverkosto on jo pitkälle luotu, ja seuraavaksi on vuorossa kehittäjäverkoston kouluttaminen ja luominen. Kehittämistyöhön liittyy luontevana jatkona kehitystoiminnan tulosten tutkiminen. Pitkän aikavälin tavoitteena onkin, että kehittäjälääkäreillä olisi valmiuksia myös tutkimustoiminnan tukemiseen yhteistyössä yliopiston ja sairaanhoitopiirin perusterveydenhuollon yksikön kanssa.

Tampereen yliopisto asetti vuosien 2013–2015 tutkintovaatimuksiin mahdollisuuden suorittaa osa koulutuksesta laatimalla tutkiel-

ma. Ajatus tutkimuksen liittämistä erikoislääkäritutkintoon sai vauhtia kouluttajaverkoston vierailulla Kööpenhaminan yliopistossa. Tanskassa tutkimuksen teko kuuluu pakollisena osana jokaisen yleislääketieteeseen erikoistuvan opiskelijan koulutusohjelmaan. Erikoislääkärikoulutukseen liittyvän tutkimuksen tulee lähteä terveyskeskuksen lähtökohdista ja tukea siten oman työn kehittämistä.

Pohjoismainen yleislääketieteen kongressi keräsi elokuussa 2013 ennätysmäärän suomalaisia osallistujia. Tieteellisten esitysten lyhennelmiä suomalaiset lähettivät yhteensä 27, joista kuudessa terveyskeskus oli ensimmäisen kirjoittajan työpaikka. Tämä antaa toivoa tulevasta, ja lähivuosille sopiva tavoite voisi olla vähintään kaksinkertaistaa tämä määrä. Tämän miniteemanumeron tarkoituksena on esimerkkien voimin innostaa yleislääkäreitä ja perusterveydenhuollon toimijoita tutkimuksen tielle. ■

KIRJALLISUUTTA

1. Mattila J, Mäkelä M. Tutkimustoiminta terveyskeskuksissa: nykytila ja tulevaisuus. Selvitysmiesten raportti. Helsinki: Sosiaali- ja terveysministeriön työryhmämuistioita 2005:4.
2. Terveydenhuoltolaki 30.12.2010/1326. Luettavissa: www.finlex.fi
3. Sosiaali- ja terveysministeriön asetus yliopistotasaisen terveyden tutkimuksen rahoituksesta 718/2013. Luettavissa: www.finlex.fi

ELISE KOSUNEN, yleislääketieteen professori
Tampereen yliopisto
ylilääkäri
PSHP, perusterveydenhuollon yksikkö

JUKKAPEKKA JOUSIMAA, LT,
päätoimittaja
Lääkärin tietokannat
Kustannus Oy Duodecim